
Kéri Ádám és Dr. Várlaki Péter

SZENT ISTVÁN KIRÁLY PALÁSTJÁNAK KIEGÉSZÍTŐ REKONSTRUKCIÓJA ÉS ÁBRÁZOLÁSI RENDSZERE

– részletek –

A casula keletkezése és történeti háttere jól ismert a palást körfelírata alapján. Vagyis tudjuk, hogy Szent István király és Gizella királynő készítette és adta a fehérvári Szent Mária egyháznak. Sokan feltételezik, hogy a király fiának koronázására készült és Szent István e számára oly fontos esemény alkalmával kívánta beiktatni az ország szakrális koronája mellé (vagy azzal együtt) a királlyá váló koronázás szakrális palástját, helyesebben casuláját is. E felfogással egyetérthetünk, de jelentős mértékben finomíthatjuk és pontosíthatjuk. Ugyanis ebben a korban a király főpap, egyháztartományának vezetője. Mint ismert, erről – a pápa kérésére – Könyves Kálmán mond le, jó nyolcvan évvel a palást elkészülte után. Ezt teljes mértékben alátámasztja a királyteológia elmélet, melyet Szent István az Intelmekben már kifejt. A Dávid-Salamoni királyteológia alapján a király és fia egységesen képviseli az eszmei értelemben vett királyiságot, hiszen a király Nagy Károly óta Melkizedek szerinti főpap (lásd az Intelmek III. fejezetét) és bizonyos értelemben próféta is (így kerül említésre a Messiás király az Intelmek V. fejezetében). Szent István az Intelmek III-IV. fejezetének Rex Deificusa, azaz a teurgikus király (Dávid) és Rex Pacificusa, a templomépítő, béketeremtő király (Salamon) misztikus teológiájához alkalmazta és egyúttal be is tartotta a római kánonjog előírásait.

Főpapi szerepének megfelelően az Árpád-házi királyok alatt az általa teremtett hagyomány következtében nincs is az országnak primása. Egyháztartományában két egyenrangú érsek van (az esztergomi és a kalocsai) és a főpap (pápai legátussága szerint) maga a király. Ezt fejezi ki a szakrális ország-templom a szakrális fővárosban, amely lényegében koronázó nekropolisz. Itt őrzik a szakrális koronát és a casulát is. Ennek a

Szent Mária egyháznak egyedül a király-főpap az ura, és az ő távollétében képviselője a fehérvári prépost, akinek a szerepe így teljesen egyedülálló a keresztény egyháztörténetben.

Szent István a Szent Mária Egyház számára exemptions és koronázási jogot kért és kapott VIII. Benedek pápától 1024 előtt. A prépost számára pedig a püspöki jelvények viselésének engedélyezését, amit szintén megkapott. Így a prépost szimbolikusan „püspök”. De a jól ismert forrás szerint a király távollétében, engedélye nélkül még az ország érseke sem misézhet a Szent Mária, azaz Boldogasszony bazilikában. Ebből világos, hogy a casula nem ünnepekre készült miseruha, hanem (Nagy Károly nyomán) az ároni főpapi ruhát utánozva, az eforddall egységes formában megjelenítve, a szent király főpapi casulának szánta, hogy ezzel tegye teljessé a királyi beavatás, felkenés és koronázás szimbolikus rendszerét. (Így a casula a szövetség sátraként és jelképes frigyládként is felfogható az új Izrael királyságának, új Salamoni templomában.)

Szinte bizonyosra vesszük, hogy a királyi főpapi casula képei a korona tizenkilenc email képével egységes szimbolikus rendszert alkotnak. Többek között az isteni tízes rendű pleromatikus rendszert ábrázolva, melyben hét különböző Krisztus ábrázolás és három Mária kép szerepel a szent $7+3=10$ számosságának megfelelően, ami megegyezik a hét magyar és a három kabar törzset egyesítő szakrális tiszességgel is.

A casula rekonstrukcióját több száz nagyított színes és fekete-fehér kép geometriai és informatikai elemzése, illetve a csonka képek összeilleszthetőségének alapos vizsgálata, valamint a szimbólumrendszer teljességének érvényesítésének alapján végeztük el. *(A palást a fenti fejtegetésnek megfelelően*

egybefüggő, kiápalakú felületet képezett, amelyet – valószínűsíthetően Könyves Kálmán korában – durván széjjelvágtak, hogy vállra teríthető palástként legyen használatba vehető. A vágás mentén széles csík hiányzik az eredeti szövetből, ennek rekonstrukciójáról van szó a továbbiakban. A szerzőknek a palást feliratait és szimbólumrendszerét elemző írásaival kívánjuk a jelen fejtegetést folytatni. G. J.)

A palást ábrázolási rendszere

A koronázási palást eszmei és ábrázolási rendszerében az egyik legfontosabb jellegzetességnek a kétneműség és az ikerség sajátos teológiai koncepciója és ennek különleges képi megvalósítása tűnik. Maga az a tény, hogy a palást a jobb és a bal kéz szerint két részre oszlik, igen különleges, misztikus teozófiai eszmeiséget hordoz és ez az ábrázolási megoldás páratlan a kultúrtörténetben. Ugyanez vonatkozik a palást felosztására elől- és hátulnézet szerint. Így végül is egy kvaternális rendszert kapunk, amelyben dominál a kétneműség elve.

A koronázó paláston ennek egyik első jele Isten jobb- és balkezének ábrázolása. Az utólag (feltehetően a szétvágáskor) a palástra került gallér alatti nyaki rész jobb kéz ábrázolása ki egészül egy kör alakú napkoronggal, a bal kéz ábrázolása (amely kifejezetten bal kéz rajzolatú) egy rombuszal. A rombusz egyértelműen női princípiumra utal szemben a kör maskulin jelképiségével. A misztikus teozófiában megjelenő, a kétneműség fogalmával körülírható *Du-Parcufim elv* rendkívül kifejlett használata héber nyelvű iratokban a maskulin és feminin princípiumnak a Napot és a Holdat tekinti, úgy, ahogy ez a korona tetején levő Istenkép jobb és baloldalán megjelenik. Más ilyen, jobb és bal oldalon megjelenített, feminin és maskulin vonatkozással ellátott isteniek ábrázolásáról az elfogadott keresztény képzőművészet történetében nem tudunk. Szinte bizonyos, hogy ilyenre nem volt és nem is lehetett példa a középkor első felében. (A korai gnosztikus képzőművészeti ábrázolások között sem tudunk analógiáról, bár ott ez a misztikus antropomorfikus teozófiai eszme természetesnek tűnik.)

A két kéz szoros kapcsolatban lehet Habakuk könyvével, ahol Isten keze a mélységből emelkedik ki (3.10.) és ahonnan az ujjából nagy ragyogással fény tör elő a világ számára (3.4.). Az ábrázolás alapján ez nyilvánvaló, mivel a kezek egyértelműen a jobb vállon található Égi Király mandorlájára, illetve a bal vállon látható Égi Királynő mandorlájára mutatnak. Így a bal kéz fénysugarai az Égi Királynő imágóján tükröződnek, aki – a felirat szerint – az égben ragyog (emicat in coelo). Tehát az eredendő fény az ősfényből az istenkezek által bocsájtja ki sugarait az Égi Királynő képére, nem maga ragyog, hanem az ő eszméje, az ő képe, imágója egy sajátos neoplatonikus jellegű misztikus szemlélet alapján (Sanctae Genitricis Imago).

A fényszimbólika így összekapcsolódik a Du-Parcufim elv ábrázolási elvével, hiszen a kozmikus antroposzt képviselő főpap király palástjának bal vállán az Égi Királynő képe a kerubok és szeráfok négyes rendszerének Du-Parcufim elvét követi. Érdemes megjegyeznünk, hogy a kerubok és a szeráfok dinamikus aspektusban mutatkoznak meg, az Égi Király és az Égi Királynő mandorláját fenntartva és emellett imádkozva, illetve térdelve láthatjuk őket. Az így adódó két oldali 4 kerub és 4 szeráf ábrázolása nem hasonlítható a 4 evangélista szokásos megjelenítéséhez, sokkal inkább az eredeti Ezékiel vízió 4 lelkes lényének, kerubjának megkettőzött ábrázolására emlékeztet.

Még egyszer megjegyezzük, hogy a keresztény szellem- és kultúrtörténetben példátlan ábrázolásmódról van szó, hiszen az isteni méltóság attribútumát a 4 kerubbal (4 evangélistával) az Égi Királynő az Égi Királytól függetlenül is birtokolja. Így ez összefügg Isten maskulin jobb és feminin bal kezével – a geometriai elrendezés alapján is. A kerubok és a szeráfok így megnyilvánuló androgün, azaz Du-Parcufim ábrázolási módja ugyancsak példa nélküli a keresztény kultúrtörténetben. A kerubok kétneműsége, maskulin és feminin volta már korán megjelenik a Talmudban arra a két kerubra vonatkozóan, akik a frigyláda jobb és bal oldalán találhatók. A héber hagyomány valóban maskulin és feminin kerubokról beszél. Ezt a gondolatot a palást készítésekor a királyi szerző Origenésztől is ismerhette, aki hosszabban ír a keruboknak mint maskulin és feminin lényeknek és az ő hierosz gammoszuknak (szent mennyegzőjüknek) a judaizmusban érvényesülő szimbolikus elképzeléséről.

A hiányzó mandorla rekonstrukciója

A mandorla geometriai rekonstrukcióját szerencsére egyértelművé teszi a Mennyei Jeruzsálem apostolsora arányos folytatásának követelménye, továbbá az a tény, hogy a két tizes angyalsor szimmetriája (az egyik oldalon csak 9 angyal maradt a csonkítás miatt) és azonos hajlásszöge, valamint az R és az EGINA betűcsoport mandorla körüli vitathatatlan összetartozása. Ugyanezt erősíti meg a körfelirat folyamatosságának követelménye is, ha a mandorla keretét körívnek tekintjük (amit a szerkesztés egyértelműen igazol). Így bizonyíthatóan egy és csakis egy rekonstrukciós változatot kapunk. A rekonstrukció helyességét igazolja, hogy az adott szerkesztés esetén a Mennyei Jeruzsálem várfalai harmonikusan illeszkednek egymáshoz a szomszédos méretek egyöntetűségével és ilyen módon a 12 apostol egységes ábrázolása Krisztus körül nem szakad meg.

Több korábbi felvetéssel egyetértésben a mandorla témájaként az Angyali Üdvözlés ábrázolását fogadtuk el. Ez esetben viszont a meghatározott és egyértelmű geometriai adottságok miatt a felső részben – feltételezett – Szűz Mária alak valamint az alsó, fele részben megmaradt angyal ábráját figyelembe véve nagy méretű üres hely adódik a mandorla (szemből nézve) jobb oldalán az Újtestamentumban az Inkarnáció üdvörténeti fázisában döntő szerepet játszó két arkangyal jelenlétét feltételezhetjük. Mégpedig baloldalról (szemből a jobb oldalon) a rekonstruált mandorla üres helyére Gábrriel arkangyalt tesszük – Lukács evangéliuma Annunciációja alapján –, míg a dinamikus angyali alakot Mária lába alatt keresztirányban Mihály arkangyalként rekonstruáljuk (egészítjük ki). Ő az, aki védi a gyermekkel áldott Anyát a Napbaöltöztetett Asszony víziója szerint. János apostol Jelenések könyvéből. Itt Mihály arkangyal a veres kígyó ellen harcol (aki meg akarja enni az Anya születendő fiúgyermekét). Az Újtestamentumban csak e két arkangyal (Gábrriel és Mihály) neve fordul elő, és mindkettő egyértelműen Máriához kapcsolható. Mint közismert Mihály Isten jobb kezének, míg Gábrriel bal kezének megszemélyesítője a kereszténység és judaizmus misztikus hagyományában. A hipotézist történetileg alátámasztja, hogy az ország királynőjének székhelye, azaz Veszprém egyházmegye védőszentje is Szent Mihály, ami mutatja az eszme jelenvalóságát országunk korabeli vallásos képzeletvilágában.

A földi és égi királynő és az őt védő Mihály arkangyal összetartozik, s a mindenkori földi királynő – országunkban Szűz

Mária kultusza révén – természetesen az ország örök királynőjének, az égi királynőnek is temporális megszemélyesítője. Mint már említettük a megmaradt grafikai részlet Mária lába alatt ugyancsak eléggé egyértelműen angyali alakra utal, akit viszonylag szokatlan, keresztirányú, dinamikus helyzetben láthatunk. Az Angyali Üdvözlés ábrázolás feltételezéséből következik Gábiel jelenléte is, ezt a feltételezést megerősíti a mandorla alján (szemből a baloldalon) látható félalak szinte bizonyosan angyal mivolta. Így a grafikai tér harmonikusan kitöltődik a mandorla felső háromnegyedében. A maradék, ahol grafikailag jelentős kitöltetlen teret érzékelhetünk, emberi, angyali alaknak már nem elegendő. A Napbaöltöztetett Asszony leírásának megfelelően ez Szűz Máriát, az égi királynőt támadó, Mihály arkangyallal küzdő lény, a kígyó jelenlétére utal. Ezzel a kép grafikai kitöltöttsége harmonikussá és egységessé válik, és szoros összefüggést mutat a casula hátán lévő ábrázolással, az ugyancsak a Jelenések Könyvének leírása nyomán a kígyó- és sárkányszerű ellenségeit legyőző, Atyával azonosuló Krisztussal. Mivel a veres kígyót Mihály arkangyal harcban legyőzi és leveti az égből a földre, az Inkarnáció együtt jár egy másik döntő üdvtörténeti eseménnyel, a Sátán kizárásával Isten égi udvarából. Így János apostollal a királyi szerző ábrázolása az Inkarnáció eszméjét kiszélesíti, szinte kozmikus jellegűvé és jelentőségűvé formálja. Hiszen a leírás szerint mindkét helyen szó van ugyanarról a veres kígyóról. Így létrejön a Lukács evangéliuma és János Apokalipszise alapján általánosan elfogadott négyfázisú krisztusi üdvtörténet. Ennek első fázisa az Inkarnáció és a Születés, a második az áldozati keresztthalál (anya, megváltás) és a feltámadás (a megváltással). Pontosan ez látható az Inkarnáció mandorlájának képe fölött a főpap-király főpapi casulájának Hosen képén, amely esetünkben a megfeszített Messiást mutatja. A kép körüli felirat: „*A kereszt jele az üdvözülés biztos reménye*”. (Signum crucis o spes certa salutis – a kora középkor óta a nagyszombati liturgia része.) Így a casula mellső része jelzi az evilági élet két fő fázisát, míg a hátsó rész a túlvilági élet két fázisát mutatja az Apokalipszis leírása nyomán, melyben a harcos, az Atyával azonosuló Krisztus (harmadik fázis) legyőzi ellenségeit, amit a Bárány mennyegzője követ a Mennyei Jeruzsálemmel (negyedik fázis). Ez utóbbi a keresztény exegézis szerint az egyház szimbóluma.

A kép érdekessége, hogy együttesen ábrázolja a Gábiel arkangyal által megszemélyesített Annunciációt, mint az Inkarnáció meghirdetését Mária és a világ számára, és a Messiást

szülő asszonyt, akit Mihály arkangyal véd a Sátánnal szemben. A grafikai megoldás a maga nemében páratlan megoldás, az ábrázolás a lehető legtömörebben képes összefoglalni az Istenanya két legfontosabb Újtestamentumi helyét – összhangban a palást szimmetrikus felépítésével. A rekonstruált kép alaptípusa a Nikopoiá toposzra emlékeztet – erős és dinamikus újraértelmezésben –, ahol a Theotokos a kisdéd Krisztust ölében tartva a trónon ül, jobbán Mihály, balján Gábiel arkangyallal.

A mandorla szövegének rekonstrukciója az RRET OBUMBRA töredék alapján megoldhatónak tűnik. A geometriai rekonstrukció a ritka, de arányos betűfelírás alapján egy-egy betű pótlását teszi szükségessé a szöveg mindkét végén. Mivel az összes mandorlán megegyező a betűk száma bal és jobb oldalon (egyetlen kivétellel a páratlan betűszám miatt), így feltételezhetjük, hogy a hiányzó félmandorla felírásán még egyszer ennyi (esetleg eggyel több vagy kevesebb) betű található. Figyelembe véve, hogy a jobb oldali (szemből bal oldali) ábrázolásban a már „*átárnyékol*”, tehát a gyermekkel áldott Anyát láthatjuk, ott csakis az ilyen értelmű OBUMBRA szó szerepelhet, de mert csak egy betűhelyünk van, ezt a T és A betű összevonásával lehetséges kitölteni, pontosan úgy, ahogyan a körfelirat OPERATA (est) ET DATA feliratában láthatjuk, ahol mindkét szövegi TA összevonva nyert ábrázolást. Ezt indokolja a nyelvtani alakok azonossága is. Az Angyali Üdvözlésben azt olvashatjuk, hogy „*virtus Altissimi obumbrabit tibi*” azaz a *Legmagasságosabb ereje meg fog árnyékozni téged*. Tehát ez még az Annunciáció idején nem történt meg. Az Angyali Üdvözlés képe azonban a hagyomány alapján előírja az Annunciáció szavának valamilyen formáját is, hiszen ez az Intelmekben is szerepel a fiúval kapcsolatban: „*annuntiante Maria virgine angelo ...*”. Így a lehetséges betűszám ismeretében csak egyetlen változatot írhattunk föl: az ANNUNTIATA MAT/ER R. ET OBUMBRA kifejezést. Amennyiben az OPERATA (est) ET DATA alakhoz hasonlóan az *est* szó (van) jelét használjuk, úgy a pótlással mind a két oldalon 13-13 írásjelet kapunk. A felirat a „R” rövidítést is figyelembe vevő formája így: *Annuntiata (Est) Mater Regina Et Obumbrata*. A MATER R név, azaz az Anya Királynő szimmetrikus a mandorla alsó részén és pontosan illeszkedik a Mennyei Jeruzsálem szimmetrikus várfalának mélyedésébe, mintegy kifejezve az Anya Királynő azonosságát a Bárány mennyasszonyával, az Égi Jeruzsálemmel. Miután itt elsősorban az Anya Királynő és a Mennyei Jeruzsálem szoros kapcsolata, illetve azonossága áll a misztikus teológia metafizikai hátterében, így

stilisztikailag is helyes olvasata a mandorla szövegének a következő: Mater R(egina) Annuntiata (est) Et Obumbrata. Így lent grafikailag és strukturálisan is elkülönül a Mater R felirat a maga természetes, szimmetrikus módján az Annuntiata Et Obumbrata grafikailag ugyancsak egységes felső felírásának rendjétől. A legutolsó latin olvasat nyelvtanilag kifogástalan ebben a sorrendben és tökéletesen egyezik vele nyelvtanilag a „Casula Operata (est) Et Data” a körfelirat részleteként. Ez az ami megegyeszer megerősíti a TA betűk sajátos grafikai ábrázolását, amely nélkül a felirat már nem lenne realizálható a kazula felírási szabályai és betűrendezési gyakorlata alapján.

A felirat érdekessége az R betű. Ezt nem olvashatnánk teljes bizonyossággal Reginának, ha a szerző szemiotikailag nem definiálná a körfeliraton. A grafikai elemzés kimutatja, hogy egyáltalán nem kényszer, hanem tudatos döntés. Az öt ábrázoló kép körül Gizella királyné neve (latinul Gisla) után a Regina szó kettéválasztása az egyik oldalon az R a másik oldalon az EGINA komponensekkel. Így az R betű önmagában is a királynőre utal. Egyébként a R-EGINA két eleme között a mandorlában a királyné található. Ez az a tény, amely egyszerre erősíti meg az angyali üdvözet már több szerző által felvetett hipotézisét és magyarázza a Mater szó után következő R betű jelentését is. Mindezt megerősíti a Nagy legenda, a Hartvik legenda és a Szent Gellért legenda egyöntetű állítása, mely szerint országunk népe nem nevéen szólította, hanem egyszerűen királynőnek, *Reginának* (dominának, úrnőnek) nevezte Szűz Máriát.

Fényszimbolika a koronázási palást ábrázolási rendszerében

A fény-simbolika két elven nyugszik: a fény és az árnyék dialektikáján – a misztikus hagyományokhoz illően, hiszen a kettő elválaszthatatlan egymástól. A fényt és annak a forrását a paláston a rejtőzködő Istenség (Deus Absconditus) két keze jeleníti meg. A maszkulin a jobb keze és a feminin a bal keze, miközben az ujjából árad ki a fény, pontosan a két nagy, váll fölötti mandorlára irányulóan, amelyek egyikén képként (Imágo) ragyog az Égi Királynő, a Szent Szülőanya.

A másik fontos elv nyilvánvalóan a 31. (illetve a Vulgata számozása szerint 30.) zsoltáron alapul. Eszerint az Úr elrejt a fényt, mégpedig az ősfényből valamit az igazak számára a jövő világban. Mielőtt ennek a fény-szimbolikának a konkrét elemzésére rátérnénk, feltétlenül szólnunk kell a másik rendező elvről, amelyet a fény-árnyék misztikus dialektikája alapján az árnyék-szimbolika jelenít meg. A paláston található árnyék-szimbolika az Ó- és Újtestamentum allegorikus képeinek megfelelően, egyrészt az igazak, a kiválasztottak elrejtését jelenti, másrészt azok „megtöltését” az Isteni Szellemmel, kiteljesítésüket a Szentlélekkel, ahogyan ezt a színeváltozás, de mindekelőtt az Angyali Üdvözet allegorikus képe is bizonyítja. A megármékolás (obumbratio) ezen jelképsége egyszerre alkotja az okuláló-reveláló misztikus dinamikát, amely itt a paláston az obumbratio-annuntiatio szavaival fejeződik ki. A palást és a sátor szimbolikája (az égi függönnyel együtt) a lehető legjobb és legtermészetesebb kifejezője ennek, hiszen a rejtőzködő Istenség, mint tudjuk éppen a pleromatikus palástja által rejt el (okulálja) önmaga megismerhetetlen lényegét, miközben a világ számára megjelenését, attribútumait ugyanez a palást mutatja meg (revelálja), hisz az igaz ember csak az égi függönyön keresztül ismerheti meg Őt (gnózis) amennyire ez egyáltalán lehetséges. Így ez az égi kozmikus őspalást egyszerre árnyékolja,

rejt el a megismerhetetlen isteni ősfényt, amelyet úgysem bírna el a fizikai világ, miközben az ősfényből emanálódó attribútumokat maga ez a palást mutatja meg. Megállapíthatjuk tehát, hogy az ábrázolási rendszer a koronázási casula ároni főpapi palást volta és a kozmikus jellegű szövetség-sátrának jelképsége mellett, éppen a fény-szimbolikával érvényesíti az Istenből kiáradó fény és az átármékolás okuláló-reveláló misztikájának egységét. Ezen művészi megoldás minden bizonnyal teljesen páratlan nemcsak a kora középkorban, hanem a kereszténység második évezredében is.

Érdeemes még megjegyeznünk, hogy az *absconditus* szó az Ótestamentumban leginkább a Cefán vagy a sephan héber szó fordítása, melynek jelentése elrejtés vagy őrzés. Ez a szógyöke a Sephania szónak is, amely ugyancsak többször fordul elő az elrejtéssel kapcsolatban az Ótestamentumban. A Dávidtól származó kilencedik próféta neve is Sephania, és a Rex Sephanus palástfelirat alapján a korona neve is Sephania. Mint tudjuk a nagy szent király neve is *korona*, latinul nőnemben Stephania, azaz a Tízparancsolatban nem szereplő tau-nak megfelelő héber tet betű nélkül: Sephania. A Tízparancsolat maga is korona, ahogy az Intelmekben láthatjuk, betűinek száma 620, mint a héber keter/korona szó számértéke. Mivel a tet betű nincs benne a Tízparancsolatban (a héber ABC betűi közül csak „Ó” nincs benne) így nincs benne a koronában sem, azaz így lehet a Stephaniából Sephania. A 16 prófétanév közül csak az Isten által elrejtett jelentésű Sephania, a 9. próféta és az első próféta, Hosea neve nincs rajta a paláston. Kettőjük sorszámának összege a királyság jelképét, a tízes számot adja. A király a maga okuláló-reveláló módján velük azonosítja magát, egyrészt a névhasználat, másrészt a névmisztika figyelembevételével, hiszen az ismert – kazáriai – mítosz alapján Noé fia Gomer Togarma nevű fiának 10 fia volt. (Az Intelmekben a 16 próféta közül csak két prófétát idéz a királyi szerző, az első fejezetben közvetve a 9. prófétát, Sephániát – a Sophónia Vulgata kommentár inimicus et ultor fogalmára utalva – míg a 10. fejezetben az első prófétát, Hóseát idézi, könyve 6. fejezetének 6. versét.)

A palást számítógépes rekonstrukciójáért és animációjának elkészítéséért köszönetet mondunk Kiss Gergelynek (BMGE).

